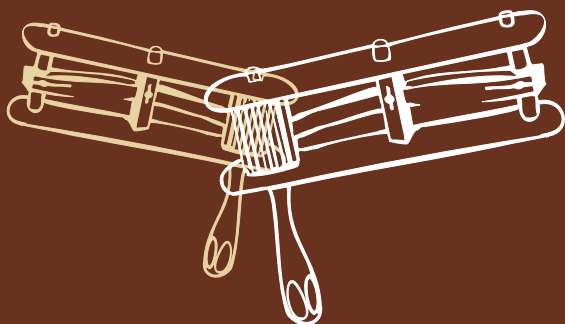

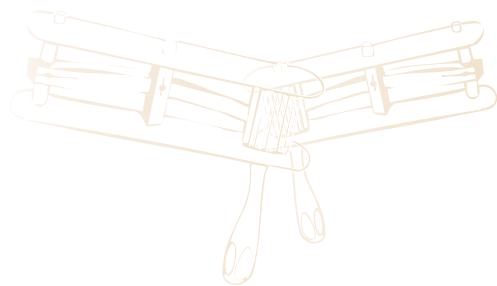

SOPRON KÖRNYÉKE

Fertőrákos - Ágfalva - Harka - Kópháza

„Hazám, a házam tája...”

FERTŐRÁKOS

SZŐLŐ ÉS KŐ

A földből nyert értékek

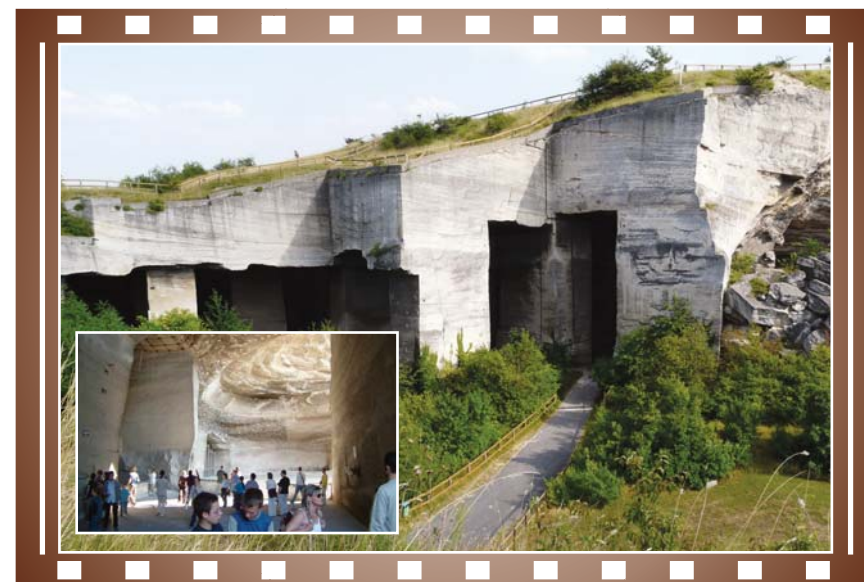
szőlő - bor

mezőgazdasági tevékenység eredménye

kő

az épített környezet alapanyaga

Kőfejtő

Busch'nschank

- A kocsmában történő értékesítés mellett igen jellemző módja volt ezen a vidéken a termelői borok váltott kimérése.
- A „Busch'nschank” fogalma nem egész évre érvényes jog, hanem szüret táján meghatározott időben és egymást váltva gyakorolhatták a termelők. Az ehhez szükséges hosszú asztalokat, padokat egymásnak adogatták, hogy azokat a parasztudvarokon, esetleg a nagyszobában elhelyezve oda invitálják a szomszédos emberek hadát. A kapu fölötti, vasrúdra kiakasztott fenyőágból hengeredő céger fehér vászoncsíkja jelezte, hogy fehér-, vörös vászoncsíkja pedig, hogy vörösbor kapható odabent.
- A kékfrankos, a zöld veltelini és a tramini ma a legfontosabb rákosi borszőlőfajta.

„Busch'n” elkészítése fenyőágakból, piros/fehér szalagokkal!

A SZŐLŐMŰVELÉS ESZKÖZEI ÉS FÁZISAI

JELLEGZETES ÖLTÖZÉK

A „ruhadarabok” elnevezése a rákosi németiség dialektusában:

- csizma - „Schtiefül”
- csizmanadrág - „Pritscheßhousn”
- kék kötény - „Fiatta”
- mellény - „Leiwü”
- fehér ing - „Heamat”
- kalap - „Huit”

A HÁTIKOSÁR

A szőlősgazda sok mindenre használta. Ebbe hordta haza a terményeket, illetve a piacra is ebben szállította. Ebbe rakta ételét/italát, szerzősárait, ha a szőlőskertjébe ment. Minden háznál maguk készítették az emberek fűzfavesszőből.

- Kis-és nagy hátikosarak - „Kraxn”

SZŐLŐVÉDELEM PERMETEZÉSSSEL

Permetezőgép, öntözőkannán a szűrő, mely a rézgálic átszűrésére való.

- Permetezőgép - „Spritzn”
- Kanna - „Ampa”
- Szűrő - „Siewerl”

A SZŐLŐMŰVELÉS ESZKÖZEI

(balról jobbra)

- ásó - „Schauffl”
- kapa - „Hau”
- sarabolókapa - „Schearn”
- irtókapa - „Krampn”
- fejsze - „Hocka”

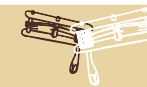
- metszőkés - „Meissa”

Olvassuk el közösen ezt a rövid leírást!

A szőlőt kézi erővel művelték. Erről árulkodik a parcellák rendkívüli keskenysége. A szőlősorok kb. 60-80 cm-re voltak egymástól. Régen kevés szerszámot használtak. Ásó, különféle kapák, kis fejsze és metszőkés kellett ahhoz, hogy a hagyományos művelés különböző fázisait elvégezhessék.

Időszak	Tevékenység	Eszközök
Október vége, szüret után	A kötöző szalmát leszaggatták/levágták a vesszőről	metszőkés
	Karók kihúzás, tárolás	fejsze
	Trágyázás, szántás, ásás	Ásó, eke,ló
	Szőlőtőke befedése földdel a fagy ellen	kapa
	A szerszámok letisztogatása, beolajozás	
tavasz	A tőke kitakarítása „nyitás”	kapa
	A földben a tőke körül levágták a hajsza és fattyú gyökereket	
	A régi vessző lemetszése	
	Karózás	Kis fejsze
	Kötőzés	
	Permetezés 10 - 12 naponta	Szalma, nedves sás
nyár	Folyamatos kapálás	Különféle kapák
	Kacsozás, apró levelek kitörése	
Ősz október közepe	Folyamatos kapálás, permetezés kivétel virágzaskor	
	Szüret előkészítése: hordómosás, kénezés. A hordót kívül diópáccal festették be az abroncs piros	Diópác, kénlap, festék
	Pince takarítás	
	Kádak, puttonyok kimosása, szárítása. A kádár javította, ha rossz volt	Kádak, puttonyok
	Prés előkészítése	
	Szüret	prés
	A szürethez használt eszközök rendbetétele	

Szüretkor a család és a rokonság lovaskocsival vagy gyalog ment ki a szőlőbe. A fűtőket késsel metszették le a tőkéről, azt vödörbe rakták. Onnan pedig a hordóember puttonyába öntötték. A puttonyos a lovasszekéren lévő dézsába öntötte a leszüretelt szőlőt. Majd a termést a lakóházak pincéibe szállították. A környéken ugyanis nem látni a szőlőkben pincét és préházat. Rákoson az emberek a házuk alá építették a pincéjüket, ami biztonságot jelentett a számukra.

• Hordó - „Fass”

• Kiöntő - „Kiaßkaunl”
(Magyarul tölcsér)
A bor hordóba való öntésére szolgál.

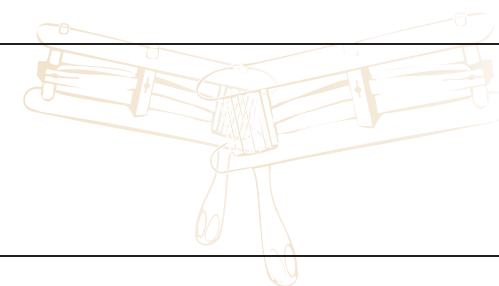

Keressetek róla képeket az interneten! Rajzoljátok le!

Álló tartály
„Stamda”

Hátiputtony
„Puttn”

Szüreteléskor ide került a vödörből a szőlő. Fából készült.

SÉTA RÁKOSON

A község műemlékei a kőfejtőben kitermelt kőből készültek. Ezt az alapanyagot nem csak az iparszerűen működtetett kőfejtőből nyerték, hanem gyakorlatilag számos helyen fejtettek követ, ott, ahol könnyen hozzá jutottak. A kertek végéből is, de az erdő területén is termeltek ki alapanyagot.

A képeken a falu nevezetességeit, műemlék épületeit látjátok. Minden képhez tartozik egy számmal jelölt rövid ismertetés. (ld. képek után) Keressétek meg az egymáshoz tartozó párokat. Rendeljétek minden képhez egy számot, azaz a hozzá tartozó leírást!

Az így kapott megoldás alapján számozzátok meg a képeket!
Helyezzétek el a térképen ennek alapján a megszámozott képeket!

1. A **templom** védőszentje Szent Miklós. Első írásbeli említése 1429 ugyan, de valószínű, hogy alapjai a XII. század végére tehetőek.
2. Már a középkorban építettek **vízimalmot** a Rákos patakra. Eredetileg ez az épület volt az uradalom ősi malma. Jellegzetessége a festett napóra a homlokzatán.
3. A **pellengér** kis zászlós oszlopa a föld alá helyezett börtön fölé került a piacra. 1628 után töltötte be fényítő szerepét, utoljára 1912-ben egy házasságtörő asszonyt kötözték ki, de még az 1930-as években is használták. A mai Magyarország egyetlen, eredeti helyén (azaz közterületen) megmaradt pellengére.
4. Az uradalom középontja a már 1311-ben megemlített **kastély** volt, ami az idők folyamán többször megrongálódott, lerombolták, majd újjá építették. Jelenlegi barokk formája gróf Zichy Ferenc püspök 1745-ös átépítésének köszönhető.
5. **Halász-kápolna** 1714-ben említik először. Kváderkövekből emelték, homlokzatán kőkeresztrel, a bejárat felett német nyelvű felirattal, amely szerint Enirek Franckh János Máté úr és házastársa, Anna Katalin építtette.
6. **Virágosmajori kápolna**: Tornyán a nevét magyarázó mondás latin nyelven: „Ego sum flos campi.” Jelentése magyarul: „Én vagyok a mező virága.”
7. **Kőfejtő**: Rendszeres kőfejtésre 1587-től került sor. Viszont a rómaiak Scarbantia falaihoz is használták az itt fejtett köveket. 1857-től megelénkült a kőfejtés. Ötven-száz ember dolgozott itt. 1937-ig működött kőfejtőként.

TÁRSASJÁTÉK - ÚT MENTI SZOBROK, KERESZTEK

Nem csak az utak vándorát védtek ezek a szobrok, de a község lakóinak vallásosságát is tükrözték. Emeltek szobrot szentek tiszteletére.

Szent Donát elsősorban a szőlősgazdák, vincellérek tekintik védőszentjüknek, közbenjárásért folyamodnak az elemi csapások (jégverés, villámcsapás) ellen. Közbenjárásától a vetések, a termés védelmét várták, Nepomuki Szent Jánost a betegek pártfogójaként tisztelték. Szent Sebestyén szobrát Vinczi Erzsébet állíttatta 1871-ben, a neogótikus kőkeresztet pedig Hermann Mihály emeltette 1873-ban. A Szentháromság szobor a törökök bécsi vereségének emlékére készült, ma már csak a szobor feje az eredeti, felújítása a XIX. század végén történt.

A szobrok nagy része a faluból kivezető utak mentén állt egykor, azóta a beépítések következtében már a házsorok között találjuk őket.

Pihenésre, megállásra készítették. Imára, elmélyedésre szólítottak. A szőlőművesek mindennapjainak fontos részét képezték ezek a naponta ismétlődő pillanatok. Kora reggel indultak a szőlőbe, majd alkonyatkor tértek vissza a faluba, megállva az út menti szobrok előtt.

JÁTSSZUNK!

- **Szabályok:** Két csapat vagy 2 fő + 1 dobókocka
- **Készítsünk egy legalább 36 mezőből álló játéktáblát, 1-6-ig arányosan számozzunk meg a hat mezőt. A játékosok felváltva dobhatnak, a dobott értéknek megfelelően lépnek.**
- **A játék megkezdése előtt ismerjék meg a forrásanyagot és a hozzájuk tartozó képeket. Ha számozott játék mezőre lépnek, válaszolniuk kell a forrásanyaghoz kapcsolódó kérdésre. Helyes válasz esetén újra dobhatnak, ha nem sikerül, a másik játékos következik.**

Az a csapat győz, amelyik előbb célba ér.

Kérdések:

1. Mi volt a szobrok állításának a célja?
2. Szt. Donát szobrától minek a védelmét várták?
3. A törökök bécsi vereségének emlékére melyik szobrot állították?
4. Melyik szentet tisztelték a betegek pártfogójaként?
5. Melyik az a szent, akinek a tiszteletére 2 szobrot is állítottak Fertőrákoson?
6. A szőlőművesek mindennapjaiban mi volt az út menti szobrok szerepe?

A szobrok:

Neogótikus kőkereszt

Nepomuki Szent János
(templom mellett)

Szentháromság szobor

Szent Donát

Nepomuki Szent János
(vízimalommal szemben)

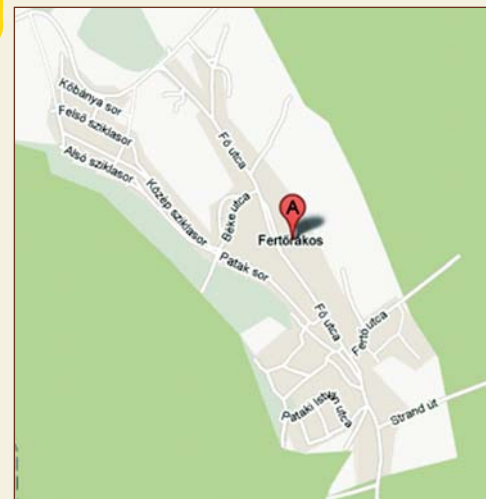

Szent Sebestyén

A SZŐLŐ – BOR ÉRTÉKESÍTÉSE – KŐ ÉRTÉKESÍTÉSE

Nemcsak a heurigerekben történt a bor értékesítése, hanem élénk borkereskedelmet folytattak a rákosi szőlőművesek. Minőségi bort állítottak elő, ezt bizonyítja, hogy a rákosi bornak országos híre volt a XIX. században, és Európa számos területére eljuttatták a termelők. Szállítottak bort Morvaországba, Csehországba, Sziléziába, Ausztriába és Németországba.

Nemcsak a bort kellett elszállítani, hanem a Fertőrákoson kifejtett követ is. 1857-től megélénkült a kőfejtés, az építkezések előszeretettel használták ezt az alapanyagot. Oka a jó minőség és a kiváló megmunkálhatóság volt. A keszthelyi Festetics-kastély átépítésénél, Győrben a székesegyház homlokzatának kialakításakor is fertőrákosi követ használtak. Bécsben a XIX. század végén elbontották a régi várfalakat, és megkezdődött a Ring kialakítása. A Parlament a Szépművészeti Múzeum és a Természettudományi Múzeum alapanyagát is Fertőrákosról szállították.

A térképen piros nyíllal jelöljétek a bor szállításának útvonalait, fehérrel a kő útját!

SZŐLŐ ÉS BAB

Babsterc (Bohnensterc) receptje

Hozzávalók:

60 dkg liszt, 4 dl száraz bab, 40 dkg zsír, só
Pohára főzzük az előző este beáztatott babot.
Közben állandó keverés mellett felforrásztjuk
a lisztet. Vigyázzunk arra, hogy a liszt ne
megbarnuljon. Ha már jó forró a liszt, felöntjük
a forrásban lévő babbal. Megkeverjük, majd
felhívjuk a zsírt, és a darabos stercet öntjük.
Tovább kevergetjük és megsózzuk. Készen is van.

A rákosi némettség mindig is értett ahhoz, hogy földjein minden kis helyet hasznosítson. Ezért a szőlőtőkék közé babot ültettek, amit aztán saját háztartásukban hasznosítottak.

Szinte nap mint nap asztalra kerültek a babból készült laktató ételek, mint például a babsterc, amit eredetileg paradicsomlevessel ettek. Az ismert babból készült ételek mellett (bableves, babbőzelék) készítettek még babnokedli levest, babnudlit, babknédli, babrétest, babtortát és babpogácsát is.

Ezt az ételt hagyományosan paradicsomlevessel tálalták. A gazdagabb emberek pörkölttől fogasztották. Manapság, tejjel, aludt tejjel, kompóttal vagy uborkasalátával fogyasztjuk.

ÁGFALVA

ÁGFALVA FÖLDRAJZI KÖRNYEZETE

TÁJAK, TÁJEGYSÉG, DOMBORZAT, VÍZRAJZ, FALUSZERKEZET

Olvassátok el figyelmesen a következő Ágfalváról szóló ismereteket, majd válaszoljatok a kérdésekre!

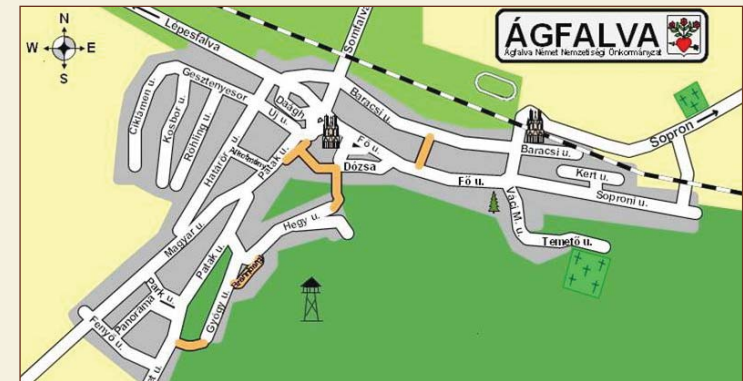
Ágfalva község közvetlenül a határ mellett, Soprontól 4 km-re helyezkedik el az Alpokalja vonulatánál. A természeti szépségekben gazdag hely kedvelt kiránduló célpont, főként a közeli Fehér-úti tó, az azt körülvevő erdők, rétek. Ausztria felől Lépesfalva és Somfalva községek határolják. A falu tiszta levegőjét a környező lomberdőknek köszönheti. Erdeire a gyertyános - tölgyes jellemző, a magasabban fekvő északi lejtőkön gyakori a bükkerdő. Régóta híres gesztenyését ma pusztulás fenyegeti. Az Arbesz rét ritka kosborfajok és gypjűsás miatt védett terület. Gyakori a védett erdei ciklámen, az áfonya, kora tavasszal a medvehagyma. A völgyekben összegyűlő vizet a Rák patak vezeti le. A források vizét a Liget patak viszi az Ikvába.

- Milyen nagy- és kistájakon található Ágfalva?
- Milyen a táj növényvilága?
- Melyek a védett növények?
- Milyen vizek találhatók Ágfalva környékén?

Nézzétek meg a következő képeket és a szemelvény elolvasása után válaszoljatok a kérdésre!

A falu településszerkezetére a párhuzamos utcás, zárt szerkezet jellemző, erőteljes udvari beépítésekkel. Az utóbbi évtizedekben a falu új utcákkal, részekkel bővült. Meghatározó látványt nyújt két szép temploma.

Ágfalva térképe

Légi felvétel Ágfalváról

Jellegzetes utcabeépítés

Katolikus templom

Evangelikus templom

A térkép és a képek alapján beszéljétek a falu szerkezetéről! Állapítsátok meg, melyik a katolikus és melyik az evangélikus templom és helyezétek el a térképen őket!

ÁGFALVA TÖRTÉNELME - SZÜLŐFÖLD-ANYAFÖLD-HAZA

Ágfalva gazdag történelméről beszélnek a faluban található emlékművek.

Figyelmesen olvassátok el az erről szóló szemelvényt, majd keressétek meg a megfelelő eseményhez tartozó képet, emlékművet!

Ágfalva emberi letelepedésre a legrégibb időkben is alkalmas volt. Régészeti leletek bizonyítják, hogy itt neolitikus telep volt, majd római és keltakori emlékekre is bukkantak.

Sopronban egy római kori sírkő látható a Fabricius - házban, melyet a Soproni Múzeum kőtaráiban találtak 1978-ban a Liget patak medrének rendezésekor.

Már a VI. században letelepedtek erre német telepesek, akik a keresztény hittérítő szerzetesekkel érkeztek német nyelvterületről.

A ma mintegy 2000 lelket számláló község hajdani neve Daagh lehetett, melyről 1194-ből oklevél tanúskodik. E névből lett aztán Dagendorf, Agendorf, majd magyarosítás után Ágfalva. Daag eredetileg soproni várföld volt, melybe német parasztok kimutathatóan 1195 után kezdtek beköltözni. Ez a folyamat a XV. sz. elejére német többségű lakosságot eredményezett. A XIV. századi adóösszeírásokból megismert jobbágynévek alapján a lakosság többsége német volt, de magyarok is éltek a faluban. Egy-egy jobbágynéven több család élt. 1413-ban kb. 55 jobbágycsaládot tételvezhetünk fel, ami kb. 215 fős lakosságot jelentett, valamint az 5 nemesi birtokos családdal együtt kb. 300 főt tett ki. A török elleni harcok korából összehívó ún. „Mustirák” feljegyzései maradtak ránk. Innen tudjuk, hogy 1529-ben és 1532-ben fegyverkeztek az itt élők a török ellen, majd 1590 táján német és vallon hadak jártak erre, később Bocskai hadai égették fel több környező települést. Bethlen csapataitól is szenvedett a lakosság. 1683-ban a török újra Bécs ellen fordult és így Sopron vidékének lakossága szenvedett és pusztult, égett Ágfalva is. 1686-ban Buda felszabadult a török iga alól és az elpusztított területekre sok német és horvát telepedett le.

A Sopron birtokaihoz tartozó falvakban hamar megjelent a reformáció hatása. Ágfalva leghíresebb protestáns prédikátora volt Rosner Máttyás, aki megkezdte a falu legnevezetesebb eseményeinek feljegyzését, Wittenbergben is tartott előadást és még az üldöztetés ideje alatt is összehívta gyülekezetét.

A falu XVIII. századi történelmét részben az 1767-es úrbérrendezési dokumentumok alapján ismerjük. Innen ismeretes, hogy bíró is választottak és szigorúan betartották a katolikus és lutheránus bírák váltakozását. A falu életében fontos szerepet játszott a favágás, az erdőről való behordás és a bortermelés, a bormérési jog. 1832-ben és 1873-ban súlyos kolerajárvány pusztított.

Az 1848/49-es szabadságharc idején a községben nyugalom volt. Az elesett honvédek között 2 ágfalvi katona szerepelt. A szabadságharc leverése után a lakosság egy része tovább gazdálkodott, másik része a brennbergi bányánál keresett megélhetést. 1867-ben a kiegyezéssel végre megnyílt a lehetőség az ipari és kereskedelmi forgalomra. A XIX. és XX. sz. fordulóján Ágfalva jómódú, szinte teljesen német község. Jellemzőes homlokzatú, sarokablakos házak épültek. A házak falai fehérek, az ablakok rámai, zsávi jellegzetes élénk kék voltak. A férfiak földet műveltek vagy a bányában dolgoztak, az asszonyok hátikosárban hordták Sopronba a tejet, tejterméket, gyümölcsöt, aprófát.

Az I. világháború alatt a háborús cselekmények elkerülték a községet, de a lakosság megérezte a bevonult férfi munkaerőhiányt. A 76-os gyalogezredben szolgált az ágfalvi katonák. Itthon a nők birkóztak a munkával, nem volt élelmiszer. Az 51 hősi halott tiszteletére emlékmű készült, mely a Luther téren áll.

1919-ben a proletárdiktatúra idején Szamuel Tibor népbiztos kivégeztetett két ágfalvi vasutást, Schmidt Máttyást és fiát, akik az ágfalvi temetőben vannak eltemetve. A háború utáni évek sok nehézséggel jártak. A trianoni béke 1920. június 4-én elszakított az országtól Ausztria javára 4312 km² területet és 340 917 lakost. Az antant felügyelő bizottság azzal a céllal érkezett Sopronba, hogy végrehajtsa a béke pontjait és kiürítse a 8. zónát. Mivel a békés úton való tárgyalás nem hozta meg az eredményt, a megmaradt lehetőség a terület megmentésére már csak a felkelés volt. Így következett be az 1921-es évben a nyugat-magyarországi felkelés, melynek eseményeit külön pontban emeljük ki. Az ellenállás azt eredményezte, hogy 1921-ben népszavazást rendeltek el Sopron hovatartozását illetően. A népszavazás eredményeként Sopront és közvetlen környékét (Fertőboz, Balf, Fertőrákos, Ágfalva, Sopronbánfalva, Harka, Nagycenk, Hidegség) visszacsatolták Magyarországhoz.

A falu a II. világháború időszakában élte legnehezebb éveit. 1941-ben hívták be a férfiakat katonának. A községből 116 férfi soha nem tért haza. Emlékmű őrzi az ő nevüket is. A községben harcok nem dűltek, de a hátrahagyott fegyverek és lőszerrek okoztak tragédiákat. Ágfalván hadikórház működött, az itt meghalt katonák sírkeresztjei a temető oldalában húzódnak. 1944-ben és 1945-ben érte bombatámadás a falu néhány házát. 1949 után kezdődött meg az erőszakos szövetkeztetés a mezőgazdaságban. 1953-ban már két TSZ is volt. 1946. januárjában kb. 1400 ágfalvi lakost telepítettek ki a magyarországi német nemzetiségű lakosság kitelepítéséről intézkedő kormányrendelet értelmében. Aki kitelepítésre lettek ítélve, azok csak a legszükségesebb személyes tárgyaikat vihatték magukkal, nincstelenként kellett elhagyniuk szülőföldjüket.

A kitelepítéssel egyidőben kezdetét vette a betelepítés is. A megüresedett házakba magyar családok érkeztek az ország különböző területeiről.

Az 50-es években a telepések kerültek kuláklistára. Több családot elhurcoltak a Hortobágyra, az itt maradtakat a beszolgáltatás keserítette. Az 1956-os forradalom nem érintette túlságosan a falut, de kb. 100 fő hagyta el hazáját és nyugatra menekült. Ágfalva II. világháború utáni fejlődését alapvetően a határárészeti fekvés határozta meg az elszigetelődés minden hátrányával. A népességszám az elmúlt évtizedekben enyhén kezdett emelkedni, főként az új építkezéseknek köszönhetően. Lépesfalva és Somfalva felé létesített határnyitás új lehetőségeket teremtett az itt élő embereknek.

Írjátok a képek alá a fenti szöveg alapján, mely történelmi eseményhez kapcsolódik!

Háborús történet: Az ágfalvi csata

Az I. világháború végén, 1918. november 17-én az osztrák államtanács bejelentette igényét Nyugat-Magyarországra. Az 1919. szeptember 10-i Saint Germain-i béke Ausztriának ítélte Moson, Sopron, Zala és Vas vármegyék nyugati sávját, az ún. Burgenlandot, azzal az indoklással, hogy ne valósulhasson meg a tervezett csehszlovák-délszláv korridor (folyósó). Az ezt követő trianoni béke 1920. június 4-én a döntést újból megerősítette. A békediktátum Magyarország lakosságát elkeserítette, a volt szövetséges Ausztria területi követelése pedig főlháborította. A magyar katonaság ennek ellenére megkezdte Burgenland kiűztését. A „B” zóna kiűztését, -amelyhez Sopron és környéke tartozott - a magyar kormány megtagadta. A zavargások megerősítésére, a kiűztésre az osztrákok csendőroket rendeltek ki. A magyar kormány és az átadásra szánt területek lakossága több szálon is fegyveres ellenállást kezdeményezett, majd indított, miután Ausztria mindenfajta békés megállapodást elutasított. Önkénteseket toboroztak és röplapokon hirdették: „Sopron a soproniaké!”

Augusztus 28-án a történelmi határt több helyen osztrák csendőralakulatok lépték át. Sopronba tartottak, az átadó jegyzőkönyv aláírásának biztosítására. Ágfalván azonban a Francia-Kiss Mihály, Kaszala Károly és Maderspach Viktor parancsnoksága alatt álló irreguláris erők meglepetésszerű puskatűzzel visszavetették őket. A felkelés első áldozata volt ezen a napon Baracsi László önkéntes.

Alighanem osztrák golyó érte, de a nagy lövöldözésben ezt nem lehetett kideríteni. Az áldozat egész éjszaka ott fekvett az árok partján. A kecskeméti születésű Baracsi László senki sem tudta, hogyan is került Ágfalvára a felkelők közé. Azonosítása sem volt teljesen lehetséges, mert amikor az ágfalvi evangélikus esperes, Scholtz Ödön és a katolikus plébános, Steiner József megtalálták vérbe fagyva az ágfalvi katolikus templom előtti téren, iratai nem voltak. Csak egy nem névre szóló kecskeméti fényképész-nyugta volt a zsebében. Ilyen esetben, amikor egy ismeretlen ember személyazonosságát megállapítani nem lehet, a törvény értelmében a község nagyobb többségű egyházának papja temeti el az illetőt. Így augusztus 30-án délelőtti 10 órakor Scholtz Ödön evangélikus temette el a római katolikus Baracsi Lászlót. A temetésen a lelkesen, Porth Gyula evangélikus igazgató-kántoron és a koporsó vivő négy emberen kívül nem volt szabad résztvenni senkinek. A lelkeszt két osztrák csendőr kísérte, akik a szertartás idejére levették szuronyukról a puskát.

Kecskemét városa 1928. szeptember 8-án emlékművet emeltetett azon a helyen, ahol született megtalálták. Baracsi sírhelyét a község gondozza és nevét ma utca őrzi. Az ágfalvi összecsapás csak az első volt, ezzel vette kezdetét a másfél hónapig tartó nyugat-magyarországi fegyveres felkelés, amely elvezetett a soproni népszavazáshoz. De szeptember 7-én az osztrák erők terve az volt, hogy megszállják a vízmű kútjait és Sopront megadásra készítsék. A magyar felkelők azonban megelőzték az osztrákokat a második ágfalvi csatában. Az éjszaka leple alatt Sopronból indult el a 110 fős csapat. Többségében főiskolásokból álló civilek voltak. Fűzfabottal kezükben alig ismert ösvényeken közelítették meg Ágfalva határát három csoportra oszolva. Hajnalban értek a megfelelő helyükre, az 1. és 2. osztag az erdő és a brennbergi vasút közti területre, a 3. raj a falu alsó részén tört előre. Az osztrákok fölfedezven a támadást tüzet nyitottak a falu északi részén a felkelőkre, akik az evangélikus templom oltalmában bejutottak a faluba, de az akkori iskolaépületből erős osztrák tűzzel találták szemben magukat. Kissé visszahúzódtak és sikerült hátba támadni az osztrákokat, akik így egészen a nagymartoni vasút mögé hátráltak.

A 3. raj oldalba támadta a vasúti bakterház védőit és visszaverte a Hausbergnél a szuronyrohamra induló osztrák csendőröket. A három hősi halott között volt Machatsek Gyula erdőmérnök-hallgató, Szechányi Elemér bányamérnök-hallgató és Pehm Ferenc önkéntes. Több súlyos sebesült is volt mindeket részről. Machatsek Gyula és Szechányi Elemér a soproni Szent Mihály-temetőben nyugszik, míg Pehm Ferenc Szombathelyen alussza örök álmát.

Ez a csata mentette meg Sopront az osztrák megszállástól. A 400-500 főnyi osztrák alakulatot a kb. 110 főnyi magyar felkelő megfutamította. Az osztrákok a vasút felé menekültek és vonaton távoztak. A második ágfalvi csata után az osztrákok a történelmi határra vonták vissza csapataikat és a népszavazás 1921-ben Magyarország javára döntött: Sopron és térsége magyar maradt.

Mit jelképez az emlékművön a töviskoszorúval övezett történelmi Magyarország térképe?

.....

.....

.....

.....

.....

AZ ÁGFALVI NÉMET NEMZETISÉG TÖRTÉNETE - SZÜLŐFÖLD-ANYAFÖLD-HAZA

Ismerkedjete meg az ágfalvi német nemzetiség történetével!

A mai Magyarország német nemzetiségének csak kis hányada az, amely még az Árpád-kori települések során honosodott meg, és pedig a nyugat-magyarországi némettség a mai osztrák határ mentén. Ilyen község Ágfalva is. A hazai németek közép- és délnémet területről származtak Magyarországra. Nyelvjárásaik ún. keverék nyelvjárások, jelen formájukat már

saját maguk alakították ki. Az Alsó-Ausztriával határos északi megyékben, Sopronban, Mosonban és Pozsonyban élő németek a Vas megyével egyező sajátos dialektust beszélnek, amelyre különösen az „ui” kettős-hangzó jellemző: „Muida”-anya, „Pui”-fiú, „Kui”-tehén. Ezt a nyelvjárást hien dialectusnak nevezik, beszélőit hieneknek.

A helyi német nemzetiség 1994-ben alapította meg önkormányzatát és büszkén ápolják hagyományait. Felélesztették a korábban már működő Morgenröte énekkart és a fúvószenekart. A Morgenröte tagjai főként helyi gyűjtésű népdalokat énekelnek természetesen az ágfalvi nyelvjárás szerint. A helyi népszokásokban a népviselet is említésre méltó. A szeptember utolsó hétvégéjén tartott búcsú látványossága a legénytánc, a legényfa állítása.

Tanuljátok meg a legénytáncot!

/lsd. DVD mellékletben/

SÜSSÜNK, FŐZZÜNK!

A hagyományápolás része az is, hogy a régi, jól bevált, hagyományos ételreceptek, ételleírások ma is terjednek és készítik ezeket az ételeket.

Ha kedvetek van, készítsétek el ti is ezt a finom süteményt!

Böllers'n - ágfalvi tájlellegő étel receptje:

Hozzávalók:

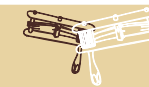
Hozzávalók: 7 lapot sütünk 3 l-es lábos méretre:

1 egész tojás, 5 dkg margarin, 1 dl tejföl és amennyi lisztet felvesz
7 kis gömböt formálunk és a lábos méretére, kerek formára formázzuk.

6-7 percig kb. 180 fokon világosra sűjük.

Töltelék: 60 dkg dió, 25 dkg porcukor,
20 dkg kétszersült ledarálva, 1 dl morzsa,
15 dkg mazsola, 1,5 dl rum.

A margarint felolvasztjuk és belekeverjük a töltelék tartalmát. langyosan összekeverjük. A 3 l-es lábast vastagon kikenjük margarinnal és morzsával beszőrjük. 1 dl cukros tejjel meglocsoljuk a lapok mindkét felét, vigyázva arra, nehogy átázzanak! a kikenő lábasba rétegeltük: 1 lap, 1 töltelék, minden lapot lenyomunk körbe, a hetedik lapra kávéskanálnyi margarint teszünk, sütőben 30 percig 180 fokon sűjük, amíg színt nem kap. akkor jó, ha a lábast kissé megrázzuk és a Böllers'n megmozdul. Óvatosan kibuktatjuk a lábasból és porcukorral meghintjük.

Tanuljatok meg egy helyi gyűjtésű német népdalt hallás után
a Morgenröte énekkar CD-jéről helyi nyelvjárásban!

ÁGFALVI NYELVJÁRÁSBAN:

I PIN A JUNG
FISCHA...

I pin a junga Fischa
Steh aof in olla Frua
geh aosszi zu dem Bachal
Und schao den Fischlájñ zua.

Tuatt ejtn nejm tejn Bachal
Tuatt steht a Fischa Haos.
Tuatt schaad a schwoazbraons
Madal
Bájm Fejnstal aof mich heraos.

Das Madal woa nid zwida
Die Unschuld woa scha recht.
Da Bua mecht gean hinüba
Und traod sie hold nid recht.

I pin a oama Fischa
I liab a rájchi Tian
Ia Foda tejáfsz nid wissn,
Dass wia uns bájde liabn.

STANDARD NÉMET:

ICH BIN EIN JUNGER FISCHER...

Ich bin ein junger Fischer
Stehe auf in aller Früh
Gehe hinaus zu dem kleinen Bach
Und schaue den kleinen Fischen zu.

Dort drüben, neben dem Bach
Da steht ein Fischerhaus.
Dort schaut ein schwarz-braunes
Mädchen
Bei dem Fenster heraus.

Das Mädchen war nicht traurig
Die Unschuld war richtig
Der Junge möchte hinüber kommen
Aber er traut sich nicht.

Ich bin ein armer Fischer
Ich liebe ein reiches Mädchen.
Ihr Vater darf aber nicht wissen
Dass wir uns beide lieben.

Hallgassuk meg a dalt CD-n, a helyi német énekkar előadásában!

Kövessd a szövegben, hol tart a kórus!

Megadok néhány kulcs-szót, keresd meg azokat a dalban. Vajon miről szól a dal?

A junga Fischa	- egy fiatal halász	Die Unschuld	- ártatlanság
Geh aosszi	- kimegy	Mecht gean	- át szeretne menni
Zum Bachal	- a patakhoz	hinüba	
Tuatt ejtn	- ott a túlsó parton	Traod sie nid recht	- nem mer
Fischa Haos	- a halász háza	Oama Fischa	- szegény halász
Schwoazbraons	- feketésbarna hajú	Rájchi Tian	- gazdag lány
Madal	- lány	Bájde	- mindketten
Bájm Fejnstal	- az ablakból	Liabn	- szeretni

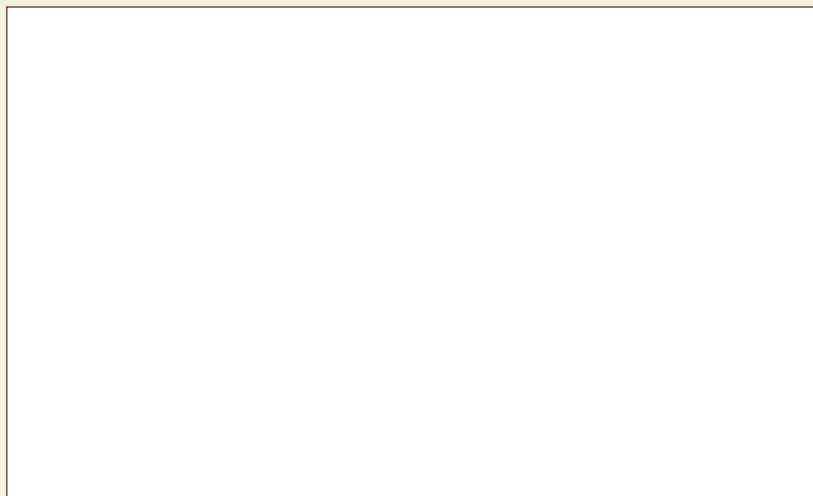

Írd meg a magyar versszakokat! Hasonlítsd össze a jó megoldással!

.....	Egy szegény halász vagyok,
.....	Korán reggel kelek fel.
.....	Kimegyek a patakcskához
.....	És nézegetem a halacskákat.
.....	Ott át, a patak túlsó oldalán
.....	Áll egy halászkunyhó.
.....	Az ablakából egy
.....	Feketésbarna hajú lányka tekintet kifelé.
.....	A lány nem volt szomorú,
.....	Hisz ártatlan volt.
.....	A fiú át szeretne hozzá menni,
.....	De nem mer.
.....	Én egy szegény halász vagyok
.....	És egy gazdag lányt szeretek.
.....	A apja nem tudhatja meg,
.....	Hogy mi ketten szeretjük egymást.

Készíts rajzot a dalhoz!

KÓPHÁZA

A KERPELÉS - A XXI. SZÁZADBAN IS ÉLŐ NÉPHAGYOMÁNY

Nézzük meg közösen a DVD-t!

A kerepelés hagyománya a római katolikus keresztény hívők körében a húsvéti ünnepkörhöz kötődik, nagybőjt utolsó hetének jeles napjai között elsőként szerepel nagycsütörtök. Ezen a napon a nagymise után a templomokban elnémulnak a harangok. A néphit úgy tartja, hogy Rómába mennek, hogy ott a megfeszített, kínhalált szenvedett Jézust gyászolják nagypénteken és nagyszombaton. Érdekes történet maradt fenn az 1674-es évekből, amely arról szól, hogy egy kíváncsi késmárki diák, Köpeczky Mihály hogyan jutott el a harang nyelvén Rómába.

Amennyiben kíváncsi vagy a részletekre, kutakodj az interneten!
<http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/neprajz-unnepek-es-nepszokasok/nagyhet/nagyheti-kerepeles>

A harangokat ezen a két napon kereplők helyettesítették. Ezek fából készült, bordás hangszerek, amelyen a hanghatás úgy történik, hogy keretre szerelt ruganyos fanyelv szabad vége fogaskerékszerűen faragott (bordázott) forgó tengelyen csapódik egyik fokról a másikra. Legáltalánosabb formája a nyeles zászlóhoz hasonlít.

Kereplő Kópházáról

„Talicskás” kereplő Kópházáról

A gazdagabb, módosabb gyerekek talicskászerű kereplőt használtak

A szentmisére és a szertartásokra való hívogatás ezeken a napokon kerepeléssel történt. Éles, reszelős hangjuk még az alvókat is felriasztja. Nem véletlenül terjedt el a hiedelem, hogy a gonosz szellemek ilyenkor elmenekülnek a faluból.

A népszokás résztvevői 11-14 éves fiúk voltak, akiket a harangok vagy a kántor irányított. Kisebb csapatokba (kb. 3-4 fő) verődtek, s felosztották egymás között a falu területét. Naponta többször hangzott fel a kereplők éles hangja az utcákon: reggel 5 órakor, déli 12 órakor és este 8 órakor.

A kereplő fiúk hangosan kiabáltak az utcákon:

„Mi skrabacemo na zdravu Mariju....”

(Fordítás: Mi az esti „Üdvözlégy” elmondására kereplünk!)

Mise előtt 1 órával mondják:

„Mi skrabacemo prvi put duali”

(Először kerepelünk, menjünk misére a kegytemplomba)

Mise előtt fél órával mondják:

„Mi skrabacemo drugi put duali.”

(Másodszor kerepelünk, menjünk misére a kegytemplomba)

Mise előtt negyed órával mondják:

„Mi skrabacemo treći put duali”

(Harmadszor kerepelünk, menjünk misére a kegytemplomba)

Nagycsütörtökön az esti mise után mennek először kerepelni, majd nagyszombaton indulnak tojást szedni. Ilyenkor kosárral járkál az utcákat, s a többi napi kerepelésért összegyűjtötték a gazdáktól a jutalmakat, a piros tojást vagy az aprópénzt.

A következő kisérsőszöveggel mondják a gyerekek:

„Hižn ia gospodarica, hižn gospodar, dajte nam dvoji troji jajac.”

„Gazdaasszony házigazda, adjatok nekünk 2-3 tojást.”

Az összegyűjtött tojást és a pénzt elosztották a kereplők egymás között.

A hagyományt a mai napig őrzik, és Kópházán a diákok szívesen vállalják a kerepelést.

Milyen néphagyományt ismersz községedben? Sorolj fel néhányat!

.....
.....

NÉPI ÉTEL A GIBANIKA-TÖKLEPÉNY ELKÉSZÍTÉSE

GIBANIKA-TÖKLEPÉNY

Hozzávalók:

a tésztahoz:

1 kg liszt, 15 dkg olvasztott zsír, 2 evőkanál só,
5 dkg élesztő (enyhén cukros vízben felfuttatott),
3-4 dl tej (amennyit a tészta felvesz), 3 tojás

a töltelékhez:

Egy nagyobb tök, 2-3 fej vöröshagyma,
Kb. 2 teáskanál pirospaprika, tészta szerint bors,
4 evőkanál dara, 1 nagy pohár tejföl

A gibanikát a tök érésétől kezdődően süttették. Nem jeles alkalmakra készült, a gazdaasszony lelkesedésén, ügyességén múlt, hogy mikor került töklepény a család asztalára. Elsősorban a horvátság körében ismert étel.

Az étel elkészítése:

A tészta hozzávalóit összedolgozzuk, kelesztjük. 8 cipőt formálunk, majd 0,5 cm vastagságúra nyújtjuk, négyzet alakot formálva.

Egy nagyobb tököt lehámozunk, legyalulunk, s megsózzuk, majd éjszakára állni hagyjuk, hogy levet eressen. Másnap kinyomjuk a tök levét.

A vöröshagymát megpároljuk és a töltelék hozzávalóival összekeverjük. (Túróval, kaporral tovább lehet ízesíteni.)

A kinyújtott tészta tölteléket teszünk, majd borítékformára összehajtogatjuk. Sütés előtt a tetejét tojással megkenjük, előmelegített sütőben 15-20 percig sütjük.

Jó étvágyat!

Kérd meg édesanyádat vagy tanárod, hogy közösen készítsétek el a megismert népi ételt!

HARKA

Olvassátok el!

A harkaiak jövelete

(Német nyelvű monda fordítása)

Már nagyon régen történt, akkor, amikor a mieink Harka gróffal az Istenszéken át idejöttek.

Éjszaka volt, egyetlen csillag sem ragyogott az égen. Levél sem rezdült ott, ahol pedig mindig jár egy kis szellő. Eppen csak egy levegővételnyi idő maradt a zivatar érkezése előtt. Ebben a baljós időben, amikor mindenki behúzza a nyakát és valami fedezék után néz, még úton voltak Harka grófok. Látni nem lehetett őket, csak hallani. Azt, ahogy a lovak felhorkantak, meg-megbotlottak egy-egy kőben vagy gyökérben. Fegyverek és más fémes tárgyak csörrentek a menet ütemére. Kerekek nyikorogtak, köszörültek, különben minden csendes volt, mintha a csendet akarták volna hallgatni.

Ennek a nyugalomnak hamarosan vége szakadt. Egyszer csak kitört a vihar: ágak, makkok potyogtak az emberekre. Az eső az arcukba vert, se nem láttak, se nem hallottak. Emiatt aztán meg kellett állniuk.

Hatalmasat dörrent az ég és egy hosszú villám fúródott a földbe. A kékes fény egy pillanatra megvilágította a környéket, mindent látni lehetett. Látták az emberek, hogy itt a vége az Alpok előtti hegyeknek, lent (DK-en) minden deszkasíma, kívül (DNY-on) dombos a világ, hogy hátul (NY-on) és belül (DNY-on) még hegyek húzódnak, és túl (EK-en) egy tó csillog.

- Lelkemre, micsoda szép vidék! Mit is akarhatunk még, hiszen itt van minden? Nem kellene itt maradnunk? - kiáltott fel a csoport vezetője kitörő örömmel.

- Igen, itt akarunk otthon lenni! Pakoljunk le! - felelték a többiek.

Aztán kis idő múlva, mikor kipihenték az út fáradalmait, elhatározták, hogy várat építenek a gróf úrnak. Az Istenszéken vagy a Ház-hegy felőli részt egy kicsit belapítva, építkezésre alkalmas helyet készítettek elő.

Kő volt elég, azt nem kellett a kőfejtőről (Steinbruchzwickel) vagy a Kőgliről (Kogelberg) hozni. A völgyből hordták fel az Istenszéke-patak (Aderbacherl) vizét és homokját. Szamarakkal szállították a terheket a dűlőn. Ezért még ma is (Eselgsstecktn) Szamarak ösvényének hívják ezt az utat.

Még lejjebb a völgyben fekete föld volt. Ott, a Gida- és a Kecse-patak (Kreutzbach, Gaissbach) között telepedtek le Harka gróf emberei. Attól kezdve el a mai Harka.

VÁSÁRI ÁRUSOK - KIKIÁLTÓK SZÖVEGEI

HARKA ÉS A TÉRSÉGRE JELLEMZŐ HIANZ NÉMET NYELVJÁRÁSBAN, ÉS MAGYARRA FORDÍTVA

TSCHISMENMOCHA/SCHUISTA:
Heeh! Wias-Vejda, gehtt her und loustt mi aon,
meini Stiefl sein a Gedicht, woach goa voraon,
woach wia ra Saomat, dou greiftt amul her!
Dou brauchtt ai nit amul an Stieflfetz n mehr.
Und owarutschn tuit der Stiefl va ralluan,
dou hot da Stieflkneecht kamp wos zan tuan!

CSIZMADIA/CIPÉSZ
He! Tóbiás bátyó, jöjjön és hallgasson meg,
A csizmám egy költemény, elől is puha
Puha, mint a bársony, fogja csak meg
Többé már kapca sem kell
És a csizmahúzóknak semmi dolga.

ZUUGALA/LEBZÖLTA
Dou schaut's her!
Tiakische Honig, tiakische Honig,
den wos goa da Sultan
hechstpersenlich frisst -
ah sapralout genießt!

CUKROS/MÉZESKALÁCSOS
Idenézzenek!
Török méz, török méz,
Amit a szultán öfelsege is
habzsol - akarom mondani
Élvezettel fogyaszt!

FASSLPINTA (FABBINDER):
Schaffln, Riahkiewln und Lejsbuttan
homa do!
Kafft's ma meini Schaffln, Riahkiewln
und Lejsbuttan o!
Sein van Akaziehulz, buanhoat und
dicht,
dou gib't's ah kua Zleksna nicht!

BODNÁR/KÁDÁR
Van ám sajtár, köpülő, puttony!
Végyétek a sajtárom, köpülöm,
puttonyom!
Mind akácfából van, kökemény és feszes,
Nincs ám széteses egynél sem!

FELADATLAP

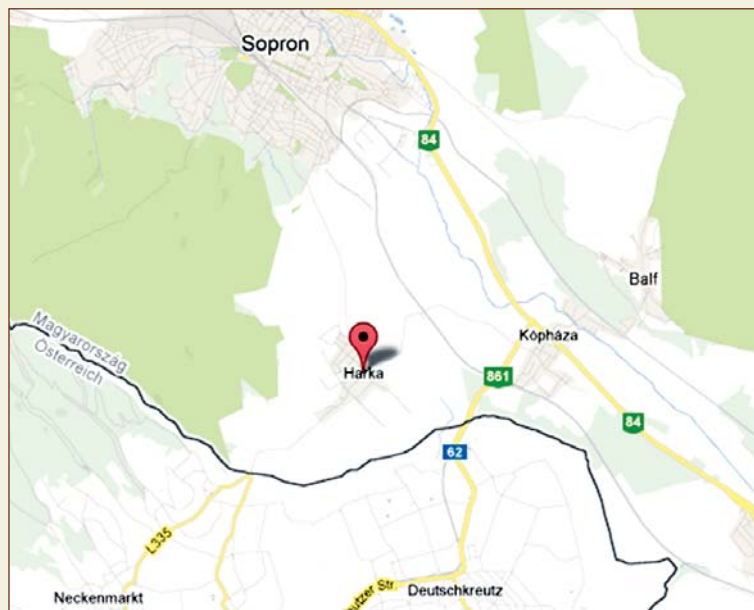
1. Nevezd meg a harkai „hegyeket”!

.....

.....

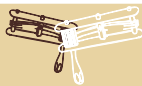

2. Keresd meg a Borostyánkő utat!
Rajzold be zöld színes ceruzával a vaktérképbe!

3. Jelöld be a térképvázlaton piros színessel
a Pozsony-Varasd-Trieszt főutat!

4. Hol tartották Harkán több száz éven át a vásárt?
Keresd meg a Günser Straße-t az 1863-1866-ból származó harkai térképen!

<i>Harkau</i>	= <i>Harka</i>
<i>Güns</i>	= <i>Kőszeg</i>
<i>Oedenburg</i>	= <i>Sopron</i>
<i>D. Kreiz</i>	= <i>Deutschkreutz</i> = <i>Sopronkeresztúr</i>
<i>Wolfs</i>	= <i>Balf</i>

Jelöld be a térképvázlatba piros színessel a harkai „Anger”, a volt vásártér helyét!

5. Kik árúsítottak régen a vásárokon?
Gyűjts kézműves szakmákat, vásárban árúsítókat!

.....
.....

6. Hogyan kínálták a vásárolók portékájukat?
Olvasd el a vásári kikiáltók szövegét!

.....
.....

7. Mit milyen mester készített?
Keress! Párosítsd a tárgyakat kézműves szakmákhoz!
(A Harkai Helytörténeti Kiállításon, ill. fényképek alapján)

.....
.....